

le suh in da zemlja ni preteška, ker močirnost in teška ilovnata zemlja ji zlo škodjete. Čeravno tudi v pešeni zemlji rase, ji je lapornat svet naj ljubši. Scer mora česnja prosto stati na sončnih krajih; višine, bregi in griči so pravo mesto za česnje.

Višnja kakor česnja rase skoraj povsod, in reči smemo, da je zavolj zemlje še manj kočljiva kakor česnja, ker kakor na viščinah se dobro spnaša tudi na planem in v dolinah. Tudi višnje zalezujejo tiči radi. Višnje so še bolj kakor česnje obrajtane; priporočamo jih tedaj pridno saditi, posebno zlahnejši sorte, ker se vselej lahko prodajo.

Za mareljce (Aprikosen) se mora rahla in redivna dobra zemlja in gorák kraj izbrati; svet jim mora suh biti, da ne vsahnejo, in obvarovan mora biti vetrov in viharjev, da se jim véje ne polomijo. Sad njih je zlo obrajtan in se lahko spečajo. Blizo pohištév, kamor se sonce prav vpera, se posebno dobro obnašajo.

Breskve in mandeljni potrebujejo dobre, redivne, suhe in rahle zemlje, gorák kraj na soncu in obvarovan vetrov. Le malo breskvinih drevés je, ki se dajo kot proste drevésa imeti, in med temi posebno tiste, ki so zgodnjega plemena, — naj bolj se obnašajo na špalirjih in poleg zida držane. Breskva je žlahin sad, ki se lahko prodaja. V no-gradih vidimo posebne dobre in lepe breskve. Če tedaj pomislimo, da kraj, ki je za tertó, je tudi za breskve vés pripraven, in da obdelovanje no-grada tudi breskvi dobro služi, se moramo čuditi, da v no-grade ne zasajajo več tega žlahnega sadja, ki lahko kupca najde.

V tacih krajih, ki ležé blizo železnic, se bo prihodnje posebno splečevalo zgodnjo žlahno sadje rediti in ga pošiljati v veči mesta na prodaj, kjer se bo lahko in po dobri ceni spečevalo.

Če si ima gospodár nov vert, v katerem je zemlja za vse sadne plemena pripravna, s sadjem zasadi, naj ga v sledeči primeri obsadi: 10 jablan, 4 hruške, 4 česplje, 2 česnji, 2 višnji, 1 mareljco in 1 breskvo. Izmed 12 jablan naj si izbere 7 zimskih, 4 jesenskih in 1 poletno, — izmed 12 hrušk pa 6 poletnih, 4 jesenskih in 2 zimski.

Taka razmera bi utegnila naj bolji za domačo potrebo biti.

Starozgodovinski pomenki.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Dalje.)

Pri Monfalkonu (*Tab. LXXXI. Nr. 5.*) najdem eno gemmo. Prednja stran kaže Indrata mladenča z žarno glavo (Strahlenhaupt) in bičem v levi roki. Za obleko ima chlamis. Na prednji strani je napis:

MAPΘEOY.

Nastavek napisa se najde na zadnji strani, in sicer: XEROYBI.

Starinoslovci so na razne načine se trudili ta napisa brati, ali nobeden jim ni dal pravega smisla. Jaz berem Martvu Herovu, to je: Indri Marutvanu Herovi (Indrae) Aëreo equis vecto. A in e se pogosto spremenvata v slovenskem jeziku: baba in beba, lahek in lehek. Mi bomo bolje doli spet na to gemmo nazaj prišli.

Orodje in vlastovitnosti Indratove.

1. Kulišam, fulmen; primeri česko: koule = krogla. Slovenci še zdaj verjejo, da, kadar z neba udari,

kamnena krogla z oblakov zleti in čez 300 let spet iz zemlje zraste. Dostikrat najdejo na njivah krogli kamen, ktereга za gromsko kroglo imajo ter jo pod streho hranijo, ker takošna krogla po njih mnenju hišo pred vdarkom strele varje.

2. Sorgastriguel, famulae Indri; primeri slovensko: Zor, zorja, obzorje in streči, stregavec, stregavka. Al niso to koroške žalikžene = žarle žene?

Indratova žena se je velela Indrani; primeri slovensko: Vindrina, Vindrina, Vindrana, sin obojih Džajanta, od dži, džaja, victoria, anta, gloria = Vitislav, Vladislav.

Tudi hčer sta Indra in Indrani imela z imenom Devanai. Verli Wacerad pravi (*Denkmahl. der böhm. Sprache. Prag 1840, str. 211.*), da je severno-slavenska Devana bila Perunova in Letničina hči. Ta opazka starega pisatelja, kateri še ni vedil, da je slavensko basnoslovje indiško, je za izpraševavce slavenskega basnoslovja neskončno važna. Indiška Devanai je bila žena Kartikeya, sina Živata in njegove žene Parvati. Rojstvo tega sina se opisuje v junaški indiški pesmi Ramayana. Kartikeya je premagal dosti hudih duhov, med drugimi tudi silnega hudega duha Čurena. Besedo Čur, Čurek, Čura še poznajo na Štajerskem, in pomeni gerdega moža ali gerdo ženo. Indiška božanstva Devanai in Kartikeya spadata tedaj po rojstvu k božanstvom luči, ker je Indra, oče Devanain, solnčni bog in tudi Živa, kakor bog rodovitnosti in plodivnosti, je bil časten kot solnce¹⁾.

Severno-slavenska Dievana pa ni posebno božanstvo, temoč Dievana je samo priime Lade, kakor nekteri slavenski basnoslovci terdijo. Lada pa je izvorno tudi solnčno božanstvo²⁾. Tako bi pa nov dokaz imeli, da ste indiška Devanai in severno-slavenska Devana Dziejana, Dievana v ozki sorodnosti. Zna biti, da je severno-slavenski Kirt, Kert, Kart, ktereга Wacerad za vnuka Merkurjevega ima (*Casopis česk. Mus. 1817, str. 73 itd.*) indiški Kartikeya. Da je severno-slavensko božanstvo Kart, Kert, Kirt, tudi bilo solnčno, je gotovo³⁾, in Wacerad ga je morebiti za tega voljo z Merkurom v sorodnost spravil, ker tudi Merkur je bil časten kot solnce, kakor pri Makrobiu najdem (*Macrob. Sat. 1. 19.*): „Mercurius sol est, qui Argum tunc dicitur occidere, cum luminis sui magnitudine stellas omnes obscurat, quae sunt veluti tot coeli oculi“.

Med vsimi severno-slavenskimi božanstvinimi podobami ste mi Kirt, Kart, Kert in Devana, Dziejana, nar boljše tamni. Želel bi močno, da bi učeni Severoslaveni nam nju bolje razjasnili.

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

„Skupnik“ ni to, kar je „skutnik“. *)

Lepa Vam hvala, gosp. Navratil, da ste se dostojali z mano iti v borbo in mi pomagli razrožiti zopernika, ki bo popolnoma premagan gotovo omolknil; le to mi se jemlje na žalo, da ste se pri ti priliki nantalali na takega Semčana, ki je po lastnem Vašem popisu bil neotesan in zijalast. Neotesan, ker je na Vaše uljudno vprašanje le z glavo odmajeval, kar naši že precej omikani beli Krajnci za gerdo imajo, zlasti v pogovorih z

¹⁾ Paullin „System. Bram.“ 105.

²⁾ Dr. Hanuš 169.

³⁾ Anton Jungman Krok. II. 358. 370.

*) Pravda o „skutniku“ naraša skor kakor pravda turško-rusovska da kakor une, ni tudi te ne konca ne kraja. Da bi se na zadnje le právo spoznalo! Ker se s takim (nekervavim) pričkanjem vendar marsiktera reč razjasni, mu dovolimo radi prostor, ako se pravdajo veljavni jezikoslovci. Vred.

gospodi; zijalast, kajti Vas ni razumel, dokler se niste pačili, ustnic zakrivali in „skutnik“ izrekli. Po tem se le se je ko iz sena zbužen oglasil: „A, skutniki, skutniki“.

Čudno mi se pa vender zdi, da Vas je ta, akoravno ponovljeni izraz, v višjem broju nagnal sklepati iz posamesnega na splošno, češ, da je le v višjem broju v rabi, kajti so že otroci zapopadani in žena! Zagotoviti Vas zamorem tudi od rabe 1. broja. Ni zdavna, kar je neki mož eno ženo vpričo mene svaril, rekoč: „ne jemlji skutnika! skutnik v hišo, ti iz hiše“.

Tudi jaz sim z Vami ene misli, da ni treba g. Kappelletu „skupnika“ prekljavati; saj ga ni nikoli tajil, ampak le odveč deval na pladenj.

To edino Vas vprašam: zakaj ste mi, da Vas bor ne ubije, dermali mojo slutnjo ozir izvoda skutnika iz „skuta“? Ali neostaje ona nastor Vašemu napadu slutnja? Da pače je ona znalec slovanskega serca, vseimeitne in važne dogodbe počivestiti več ko slutnja.

Vam se, pravite, čudno zdi, da izmed naji nobeden obojega slišal ni; čul sim jaz besedo „skupnik“ že Bog vé kolikorkrat v mnogih pomenih, zlasti v Poljanah pri Kupi. Poljanci so skupniki, kadar imata dva v eni zidanci ali suhoti vino; so skupniki, kadar dva soseda v jeseni vsaki svoj par volov vprežeta in s četverico orjeta; so skupniki, če se kdo, bodoči brezotrok, s svojim premajhnim premoženjem svojemu premožnejemu rojaku z obljubo pridruži, da mu če po smerti zapustiti svojo siromašnost; skupniki se tudi dovezeti otroci nazivajo tam; to pa le iz nestaje (pomanjkanja) prikladnega izraza; pod Semičem pa in v severnih krajih Černomaljske fare se le dovezetim otrokom (Adoptiv-Kindern) „skutnikom“ pravi in to je po mojem mnenju pozornosti vredno.

Vaša izpeljava besede „skutnik“ od „skup“ se Vam verjetneja zdi, meni pa — ne zamerite mi — smešna. Najdite le en izgled bodi si v slovnica ali iz življenja, kjer se soglasnica „p“ pred soglasnico „n“ spreminja v „t“ in Vaš bo mejdan; do tiste pa dōbe pustite meni prednost.

Tudi častitemu bivšemu belemu Krajncu pri ti priložnosti vediti dajem, da, beseda, „skititi se“ med nami belimi Krajnci kakor tudi Horvati, Dalmatinci in Serbi še zmerom živi; od „skutati se“ pa nič ne vémo tja do Srbije, kjer pa pomeni zakrivati. Moja dekla Adlešičanka mi je na vprašanje odgovorila: „morebit je bilo nekda, jaz nisim nikjer čula“.

Da jezikoslovski ogenj nepotihne, veržem tū še eno polence: „dežmati se“, zanken, je v rabi od Kerke po vsi gori tja do Stojdrage med Krajnci in Hervati. Bi li to bila prava slovanska beseda? Juri Kobe.

Narodska povest.

Na Veprinasičini biva neka rodovina kmetov z imenom Polharji, ki sami od sebe in tudi drugi od njih pravijo, da so od Vile potekli. Pripoveduje se ta pravlica takole:

Nekega toplega letnega dné gré krepek in lep Veprinšk mladeneč v goro Učko, ter najde pri stezi na trati zalo deklé, belo oblečeno, s pečo na solnci, in zagledavši lepoto nježnega obraza se začudi. Nehoteč je buditi, odreže veliko vejo, in jo vtakne tiho v zemljo, da bi jej senco delala. Ona se na to prebudí, vidi postavljeno vejo, se peba v sencí in pri sebi stoječega mladeneča; ter ga popraša: ali si mi ti, mladeneč, to senco naredil? On odgovori: sim, ker si mi se emčila, da te solnce prepeka. Ona mu govori dalje: kaj češ za to dobroto? Mladeneč veselo rēče: daj mi se tvojega prelepega obraza nagledati in te za ženo vzeti. Dobro, jaz sim zadovoljna se zate omožiti — mu rēče ona — ali

vedi, jaz sim Vila; ti nosmeš nikdar mojega imena izgovoriti; ako rēčés moje ime „Vila“, te morem kar koj zapustiti. On obečavši da nece, jo pelje domú, pové svojim staršem vse, kar in kakor mu se je zgodilo, samo ne pové, da mu je nevesta „Vila“. Ona jim se dopade, radi privolijo v ženitev. Na to se poročita. Živela sta nekoliko lét prav lepo in veselo, hišna sreča je v vsem in v vsakem prav dobro napredovala; porodi mu tudi eno hčercico, lepo ko angeljčik. Nekoliko lét za tem sliši mladi mož neko letno jutro prav zgodaj grometi; vstane, gré na okno, vidi, da se strašno nevrete pripravlja, ter govori svoji ženi: žena! škoda in nesreča velika, da nismo pšenice poželi, vso bo nam toča pobila. Ona mu rēče: ne boj se ne, naše ne bo pobila. To rekši vstane, gré pred durí, in ko pride nazaj, počnē strašno toča padati. Mož zdihovaje govori: sim ti rekel, da bomo ob vso pšenico. Smehljaje mu na to rēče: pojdi v skedinj, boš vidil, da nam je ni pobila. Ko toča neha, gré mož rēs v skedinj, in vidi ondi vso pšenico v snopji lepo složeno, in vèrnivši se zavpije vēs začuden: Ah, kar je Vila, Vila je! Al v tem hipu mu ona zgine, — mož ostane tužen in žalosten brez žene „Vile“ s svojo malo hčercico. Mati Vila pa še zmirom dohaja nazaj, nobenem kakor sami hčercici vidoma; nastaja jo v vsih potrebah, kakor nar skerbnejši mati, dokler je ni zgojila do ženitvenih lét. Ko ta Vilina hči do te dōbe pride, se omoži in je tako mati sedanje Polharske rodovine.

Take pravlica.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Veprinca v Istrii 16. sept. J. V. — „Arkiv“ zagrebskega zgodovinskega društva je tudi dober pravnik. Vedite, zakaj. Muščeniska in Kozljaška soséska v Istrii ste namreč bile že od zdavnaj v zmoti zavolj mej; kar prinese 2. razdelk 2. knjige „Arkiva“ popis njunih mej od leta 1395, in gosp. župnik ga dobí k sreči v roke, ga pokaže predstojnikom ene in druge soséske; sosésčani gredó po mejnih imenih omenjenega popisa, najdejo, da jih ljudjé še vse ravno tako imenujejo, kot pred 458 leti, in se lepo med seboj pomirijo. — Vidi se iz tega, da bukve so dostikrat za marsikaj dobre in koristne, kar se še prej ne misli!

Iz Tuhinske doline. Pred dvéma letama sim v „Novicah“ razglasil, da bi se v naši dolini dale toplice narediti. Na Potoci poleg ceste, ktera na Štajersko pelje, pol drugo uro hodá od Kamnika na lepem travniku (ljudjé ga imenujejo toplica) je gorak studenec močnega vira, kjer bi se dale toplice narediti.

Predolgo bi bilo razkladati zadržke, ki so ta čas overale, da nisim te tako koristne reči po našem listu dalje razglasil, in to zdej storim, ter povém, da sva to poletje z gosp. žl. Bek-om, c. k. okrajnim zdravnikom v Kamniku, gorkoto tega vira pretehtala in najdla, da ima dvajset stopinj (20 Grade) in še več, ako bi se dotok vse hladne vode zadržal, kar nama ni bilo prav natanjko mogoče, kar bi se pak zgodilo, ako bi kdo zid okoli studenca napravil.

Pomanjkanje denarjev, slaba letina, nevednost ali nevkretnost, malosercnost in pomanjkanje delavcov za domače dela zadržuje, da se nihče na Potoci ali na Lasenem ne vloti toplíc napraviti, ali vsaj kak začetik narediti, da bi se zvedilo: ali ima ta voda kako zdravilno moč, ali je le gorka kopel *).

*) To zvediti je potreba natanjčnega kemijskega preiskavanja, ki se zamore le v lekarnici ali kemijskem laboratorji opraviti. Preiskovavec potrebuje v ti namen več steklenic čiste vode, da po mnogih skušnjah sledi nje obstojne dele. Pošlite nam kakih 10 bokalov tiste vode v steklenicah, ki se morajo koj pri studencu, kjer se voda zajema, dobro zamašiti